การศึกษาแนวทางส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีรายได้ของผู้สูงอายุ กรณีศึกษาเปรียบเทียบ: ประเทศไทย สิงคโปร์ และญี่ปุ่น

*กานต์รวี วิชัยปะ**
*กัลยา แซ่อั้ง***

Received: 28 February 2025
Revised: 23 March 2025
Accepted: 31 March 2025

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ; อีเมล: kanrawee@g.swu.ac.th
** อาจารย์ ดร., ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ; อีเมล: kanlayanaka@gmail.com

รัฐศาสตร์สาร ปีที่ 47 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2569): หน้า 59-103

A Study of Approaches to Promoting Occupation Skills and Income Generation for the Elderly: A Comparative Case Study of Thailand, Singapore, and Japan

*Kanrawee Wichaipa****

Kanlaya Sae-Ang *****

*** Assistant Professor, Dr, Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University.; Email: kanrawee@g.swu.ac.th

**** Assistant Professor, Dr, Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University.; Email: kanlayanaka@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวทางส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีรายได้ของผู้สูงอายุ กรณีศึกษาเปรียบเทียบ: ประเทศไทย สิงคโปร์ ญี่ปุ่น” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดและกระบวนการส่งเสริมทักษะอาชีพและการสร้างรายได้ของผู้สูงอายุ และ 2) วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบแนวทางการส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีรายได้ของผู้สูงอายุในประเทศไทย สิงคโปร์ และญี่ปุ่น เพื่อระบุความเหมือนและความแตกต่าง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) โดยใช้กรอบแนวคิดด้านการพัฒนาทักษะและรายได้ของผู้สูงอายุเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและมาตรการที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย เพื่อเพิ่มศักยภาพและโอกาสในการสร้างรายได้ของผู้สูงอายุ

ผลการวิจัย พบว่า 1) ศึกษาแนวคิดและกระบวนการส่งเสริมทักษะอาชีพและการสร้างรายได้ของผู้สูงอายุ พบว่า แนวคิดการส่งเสริมการสูงวัยอย่างมีประโยชน์จำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงการพัฒนาโครงสร้างทางสังคมที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ส่วนกระบวนการส่งเสริมการจ้างงานและฝึกอบรมทักษะผู้สูงอายุ ประเทศไทยเน้นภาคเกษตรกรรมและงานบริการชุมชน สิงคโปร์มีแนวทางชัดเจนในการพัฒนาทักษะและส่งเสริมการจ้างงานของผู้สูงอายุ และญี่ปุ่นมุ่งเน้นทักษะเทคโนโลยีในการดูแลและทำงานร่วมกับผู้สูงอายุ พร้อมระบบสวัสดิการที่สนับสนุน และ 2) วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบแนวทางการส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีรายได้ของผู้สูงอายุในประเทศไทย สิงคโปร์ และญี่ปุ่น พบว่าทั้งสามประเทศมีมาตรการส่งเสริมทักษะอาชีพ แต่สิงคโปร์และญี่ปุ่นเน้นการใช้เทคโนโลยีและทักษะขั้นสูง ขณะที่ไทยเน้นทักษะพื้นฐานในชุมชนและมีข้อจำกัดในตลาดแรงงานระดับกลางถึงสูง

คำสำคัญ: ทักษะอาชีพ, รายได้, ผู้สูงอายุ

Abstract

A Study of Approaches to Promoting Occupation Skills and Income Generation for the Elderly: A Comparative Case Study of Thailand, Singapore, and Japan. This research aims to (1) examine the concepts and processes involved in promoting occupational skills and income generation for the elderly and (2) conduct a comparative analysis of approaches to promoting elderly employment and skill development in Thailand, Singapore, and Japan to identify similarities and differences. This study employs qualitative research using documentary research methods. A conceptual framework on skill development and income generation for the elderly is used to formulate policies and strategies suitable for Thailand to enhance the elderly's potential and income opportunities.

The findings reveal that (1) promoting active aging requires support from both the public and private sectors, along with the development of social structures that facilitate elderly participation in meaningful activities. elderly employment promotion and skill development, Thailand focuses on the agriculture and community service sectors, while Singapore has a well-defined approach to developing elderly skills and employment opportunities. Japan emphasizes technology-based skills for elderly care and employment, supported by a strong welfare system. (2) A comparative analysis indicates that all three countries implement skill development policies for the elderly. However, Singapore and Japan prioritize advanced skills and technology integration, whereas Thailand primarily promotes basic skills within community-based occupations, with limitations in mid- to high-level labor markets.

Keywords: Occupation Skills, Income, Elderly

บรรณานุกรม

หนังสือ

กรมกิจการผู้สูงอายุ, *แนวทางการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติเรื่องสังคมสูงอายุ,* (กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2564).

กองเศรษฐกิจการแรงงาน, กลุ่มงานนโยบายเศรษฐกิจการแรงงานระหว่างประเทศ, *การศึกษาคุณภาพชีวิตของแรงงานผู้สูงอายุของไทยในเศรษฐกิจนอกระบบเพื่อกำหนดนโยบายและมาตรการในการเปลี่ยนผ่านไปสู่รูปแบบการทำงานในอนาคต*, (สำนักนายกรัฐมนตรี, กระทรวงแรงงาน, 2567).

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, *รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2566,* (กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2566).

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, "แนวคิดด้านสวัสดิการสังคมสู่วัยสูงอายุที่มีคุณภาพ," *เอกสารการประชุมวิชาการแห่งชาติว่าด้วยผู้สูงอายุ "สู่วัยสูงอายุด้วยคุณภาพ" จัดโดยคณะกรรมการดำเนินการจัดกิจกรรมปีสากลว่าด้วยผู้สูงอายุด้านวิชาการ,* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542).

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, *รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการสร้างและขยายโอกาสในการเข้าถึงหลักประกันทางสังคมขั้นพื้นฐานสำหรับผู้สูงอายุ,* (กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2559).

Caro, F. G., Bass, S. A., & Chen, Y. P., *Achieving a Productive Aging Society,* (CT: Auburn House, 1993).

Madison, H.E. *"Theories of aging."* In Gerontologic Nursing, edited by A.G. Lueckenotte, (St. Louis: Mosby, 2002).

บทความ

ชวลิต สวัสดิ์ผล, "นโยบายการทำงานและการจ้างงานผู้สูงอายุ: ข้อสังเกตบางประการ," *วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน,* ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 (2563), 117-140.

ปิยะ ศักดิ์เจริญ, "ทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่และแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง: กระบวนการเรียนรู้เพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต," *วารสารพยาบาลทหารบก,* ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 (2558), 8-13.

พงษ์มนัส ดีอด, พระมหาวิไลศักดิ์ ปญญาวโร, และพระครูปลัดสรวุฒิ แสงมะโน, "การเปรียบเทียบนโยบายการจ้างงานผู้สูงอายุของต่างประเทศและประเทศไทย," *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์,* ปีที่ 8 ฉบับที่ 4 (2564), 231-242.

พัชรวรรณ นุชประยูร และคณะ, "นโยบายของรัฐและวิวัฒนาการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงาน การคุ้มครองสุขภาพและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศสิงคโปร์," *วารสารนิติพัฒน์ นิด้า,* ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (2562).

อาชญญา รัตนอุบล, "ข้อเสนอการพัฒนาการดำเนินงานส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ," *วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย,* ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 (2562), 27-46.

อิเล็กทรอนิกส์

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, *"นโยบายด้านแรงงานและอาชีพของผู้สูงอายุในประเทศไทย,"* Thaitgri (เว็บไซต์), https://thaitgri.org (สืบค้นเมื่อวันที่ 31 มกราคม 2568).

ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์ และคณะ, *"โครงการศึกษารูปแบบการทำงาน การจ้างงาน สวัสดิการและหลักประกันทางสังคมของแรงงานผู้สูงอายุ,"* The National Labour Research Center (เว็บไซต์), http://nlrc.mol.go.th (สืบค้นเมื่อวันที่ 31 มกราคม 2568).

ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในสิงคโปร์ สถานเอกอัครราชทูต ณ สิงคโปร์, *"สิงคโปร์เพิ่มเกณฑ์เกษียณอายุเป็น 64 ปี ในปี 2569,"* Thaibizsingapore

(เว็บไซต์), https://thaibizsingapore.com (สืบค้นเมื่อวันที่ 31 มกราคม 2568).

ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, *"สำรวจนโยบาย 'บำนาญ' ของแต่ละประเทศ ในวันที่โลกเผชิญสู่สังคมผู้สูงอายุ,"* SDG Move (เว็บไซต์), https://www.sdgmove.com/2023/08/15/policy-for-pensions-and-retirement/ (สืบค้นเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2567).

สถาบันเสริมศึกษาและทรัพยากรมนุษย์, *"โครงการส่งเสริมการมีรายได้และการมีงานทำของผู้สูงอายุตามนโยบายประชารัฐเพื่อสังคม (E6),"* กรมกิจการผู้สูงอายุ (เว็บไซต์), https://www.dop.go.th (สืบค้นเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2567).

Picchio, Matteo, *"Is training effective for older workers,"* IZA World of Labor (Website), https://doi.org/10.15185/izawol.121 (accessed 9 September 2024).

Singapore Statutes Online, *"Retirement and Re-employment Act (Chapter 274A),"* Singapore Government (Website), https://sso.agc.gov.sg/ (accessed 21 February 2025).

Thailand Development Research Institute, *"ระบบการจ้างงาน ผู้สูงอายุของญี่ปุ่น,"* TDRI (เว็บไซต์), https://tdri.or.th/2017/01/2017-01-20/ (สืบค้นเมื่อวันที่ 31 มกราคม 2568).

Xinhua Thai, *"สิงคโปร์เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางประชากรศาสตร์อย่างรวดเร็ว,"* Xinhua Thai (เว็บไซต์), https://www.xinhuathai.com (สืบค้นเมื่อวันที่ 31 มกราคม 2568).

กฎหมาย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545.

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551.